

Ankštinių augalų pasėlių plotai padidėjo 6,9 proc., o derlingumas planuojamas beveik 2007 metų lygio. Didžiausias grūdinių augalų derlingumo padidėjimas Lietuvoje 2008 metais, palyginti su 2007-aisiais, laukiamas: grikių – 44,9 proc., rugių – 13,9 proc., žieminių kvietrugių – 11,9 proc., žieminių kviečių – 5,8 proc.

Prancūzijos rinkos analitikų agentūra „Strategie Grains“ prognozuoja, kad ES-27 šalyse grūdų derlius 2008 metais gali siekti 290,6 mln. t, t. y. būti 13,6 proc. didesnis nei 2007-aisiais (13 lentelė). Tokių grūdų derliaus padidėjimą turėtų lemti 4,3 proc. išaugsiantis grūdinių augalų pasėlių plotas ir numatomas 8,7 proc. didesnis jų derlingumas. Labiausiai turėtų padidėti minkštųjų kviečių (15,1 proc.) ir kukurūzų (26,0 proc.) derlius. 2008 metais laukiamas 13,7 proc. kietųjų kviečių, 10,3 proc. – rugių, 6,9 proc. – miežių derliaus padidėjimas. Didžiausias kviečių derliaus padidėjimas numatomas Prancūzijoje, Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje.

Tarptautinė grūdų taryba prognozuoja 1718,0 mln. t 2008–2009 metų pasaulinį grūdų derlių. Ši prognozė, palyginti su prieš tai buvusia, 7,0 mln. t didesnė. Pagrindinė priežastis, nulėmusi didesnį grūdų derlių – palankios meteorologinės sąlygos pagrindinėse grūdus eksportuojančiose šalyse (Argentinoje, Australijoje, Kanadoje, ES, JAV).

Dėl išaugusio grūdų sunaudojimo maistui ir pramonei numatoma sunaudoti 1718,0 mln. t grūdų. Smarkus grūdų kainų didėjimas tik nežymiai sumažino grūdų prekybą pasaulyje – ji turėtų siekti 230,0 mln. t, t. y. bus 8,0 mln. t mažesnė, palyginti su 2007–2008 derliaus metų laikotarpiu. Pasaulinės 2008–2009 metų grūdų atsargos dėl numatomo didesnio grūdų sunaudojimo išlieka labai mažos – 281,0 mln. t.

RAPSAI / RAPE

Rapsų supirkimas. Per 2008 metų sausio–rugsėjo mėnesius Lietuvoje iš rapsų augintojų supirka 237,72 tūkst. t rapsų, arba 13,2 proc. daugiau nei per praėjusių metų tą patį laikotarpį. Iš kitų šalies ūkio subjektų rapsų perdirbimo įmonės minėtu laikotarpiu supirko 79,72 tūkst. t rapsų, arba 3,3 karto daugiau.

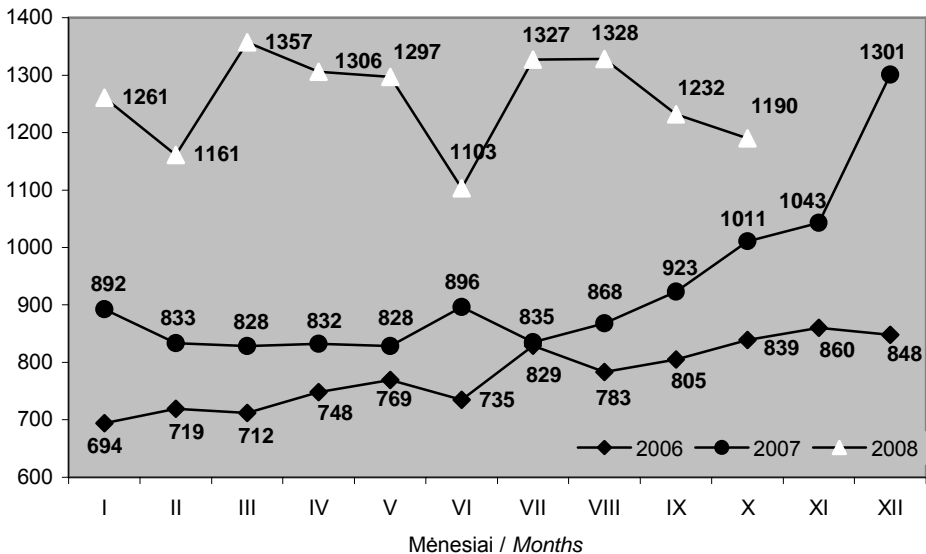
2008 metų spalį, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu mėnesiu, rapsų supirkimo kaina buvo didesnė 17,7 proc. (1 pav.). Tačiau per 2008 metų dešimt mėnesių, palyginti su 2007 metų tuo pačiu laikotarpiu, vidutinė supirkimo kaina išaugo 43,5 proc.

Pastaruoju metu rapsų kainos kai kuriose ES-27 valstybėse sparčiai didėja, o kai kuriose pradėjo mažėti (1 lentelė). 2008 metų lapkričio pabaigoje brangiausi rapsai buvo Slovakijoje, o pigiausi – Lietuvoje. Lyginant 2008 ir 2007 metų 47-ąją savaitę, matyti, kad rapsų kaina išaugo Slovakijoje, Vengrijoje ir Latvijoje, o Vokietijoje, Lietuvoje ir Estijoje sumažėjo.

Auginimas. 2008 metais rapsais buvo apsėta 161,6 tūkst. ha, arba 12,8 tūkst. ha (7,3 proc.) mažiau nei 2007-aisiais. Žieminių rapsų pasėliai sumažėjo 2,3 tūkst. ha (3,4 proc.), vasarinių – 10,5 tūkst. ha (9,9 proc.).

Nors situacija rapsų rinkoje dabartiniu metu gana palanki (taikoma nauja santykių forma – sutartiniai įsipareigojimai tarp rapsų augintojų ir biokuro gamintojų, palanki supirkimo kaina, nuolat

auganti rapsų paklausa biokuro gamybai), jų plotų sumažėjimą galėjo lemti tik rizikos dėl galimų nepalankių žiemojimo ir meteorologinių sąlygų baimė.

1 pav. Vidutinės rapsų supirkimo kainos 2006–2008 metais, Lt/t

Figure 1. Average purchase prices of rapeseed in 2006–2008, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

1 lentelė / Table 1

Vidutinės rapsų kainos kai kuriose valstybėse 2007 ir 2008 metų 47-ąją savaitę, Lt/t

Average prices of rapeseed in selected countries in the 47th week of 2007 and 2008, Lt/t

Valstybė / Country	2007	2008	%
Slovakija / Slovakia	845	1403	66,1
Vengrija / Hungary	998	1328	33,1
Latvija / Latvia	978	1225	25,3
Lenkija / Poland	922	1104	19,3
Vokietija / Germany	1194	1053	-11,8
Estija / Estonia	1154	1042	-9,7
Lietuva / Lithuania	1074	963	-10,3

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Perdirbimas. Per 2008 metų sausio–rugsėjo mėnesius Lietuvos rapsų perdirbimo įmonės perdirbo 119,13 tūkst. t rapsų – 87,54 tūkst. t (3,8 karto) daugiau nei per tą patį 2007-ųjų laikotarpį. Per minėtą laikotarpį buvo pagaminta 19,32 tūkst. t maistinio rapsų aliejaus, kita dalis rapsų buvo perdirbta į metilo esterį. 2008 metų rugsėjo pabaigoje buvo 188,12 tūkst. t rapsų atsargų – beveik 12,0 proc. daugiau nei 2007-ųjų rugsėjį (168,21 tūkst. t). Rapsų perdirbimo gamybiniai pajėgumai

pastaraisiais metais didėja. Ir Lietuvoje, ir visame pasaulyje augančios rapsų perdirbimo apimtys reikalauja daugiau žaliavos, o tuo pačiu didina jų paklausą rinkoje. Tai lemia nuolat didėjanti metilo esterio gamyba.

Užsienio prekyba. Per 2008 metų sausio–rugsėjo mėnesius, palyginti su 2007-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, Lietuvoje rapsų eksportas 44,3 proc. sumažėjo, o importas 3,5 karto padidėjo. Rapsų eksporto sumažėjimą lėmė 3,8 karto išaugęs rapsų poreikis vidaus perdirbimui. Vidutinė eksportuotų rapsų kaina buvo 37,1 proc., o rapsų aliejaus – 51,3 proc. aukštesnė (2 lentelė).

2 lentelė / Table 2

Rapsų ir jų produktų užsienio prekyba 2007 ir 2008 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, tūkst. t
Foreign trade of rapeseed and rapeseed oil in January–September 2007 and 2008, thou. t

Produkcija Products	Eksportas / Export			Importas / Import		
	2007	2008	%	2007	2008	%
Rapsų sėklos / Rapeseed						
kiekis, tūkst. t amount, thou. t	113,6	63,3	55,7	10,4	36,5	351,0
kaina, Lt/t price, Lt/t	973	1334	137,1	1916	1752	91,4
Rapsų aliejus / Rapeseed oil						
kiekis, tūkst. t amount, thou. t	15,5	24,3	156,8	26,9	36,8	136,8
kaina, Lt/t price, Lt/t	2294	3471	151,3	2225	3380	151,9

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė.

Daugiausia rapsų iš Lietuvos nupirko Suomija (30,1 proc.), Vokietija (16,7 proc.), Danija (16,0 proc.), Jungtinė Karalystė (9,8 proc.). Rapsų aliejaus eksportuota į Norvegiją (45,3 proc.), Latviją (14,1 proc.), Vokietiją (12,5 proc.), Rusiją (9,5 proc.), Lenkiją (9,1 proc.).

2008 metų sausio–rugsėjo mėnesiais buvo importuota 36,5 tūkst. t rapsų. Sėklai skirtieji įvežti iš ES šalių: Vokietijos – 74,8 proc., Latvijos – 13,5 proc., Švedijos – 12,3 proc.

Prognozė. Nors Lietuvoje 2008 metais vidutinis rapsų derlingumas prognozuojamas 2007 metų lygio, dėl 7,5 proc. sumažėjusio pasėlių ploto jų bendras derlius laukiamas apie 289 tūkst. t, arba 23,3 tūkst. t (7,5 proc.) mažesnis nei pernai.

ES šalyse ir pasaulyje rapsų išauginama vis daugiau. Vokiečių agentūros „Oil World“ duomenimis, rapsų derlius pasaulyje 2008–2009 derliaus metais turėtų būti 51,4 mln. t, arba 10,1 proc. didesnis nei 2007–2008 derliaus metais. Didesnis rapsų derlius numatomas Ukrainoje, Australijoje, Kanadoje, Indijoje ir Kinijoje. ES šalyse rapsų derlius turėtų siekti 18,7 mln. t, arba 2,0 proc. didesnis. Rapsų kaina Hamburgo biržoje 2008 metų lapkričio mėnesio pabaigoje buvo vidutiniškai apie 1050,0 Lt/t. Palyginti su 2007 metų tuo pačiu laikotarpiu, rapsai buvo perkami 22,2 proc. pigiau.